

KIZIROĞLU MUSTAFA

REFİK ÖZDEK

☒ © f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2200
EDEBİ ESERLER: 1118

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-816-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1994

4. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Düzeltili: Ezgi Akyıldız

Son Okuma: Çağla Yılmaz

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Refik Özdek: Kökleri akıncı Türklerine kadar uzanan Refik Özdek 1928 yılında bugün Romanya sınırları içerisinde kalan Köstence’de doğmuştur. Gazetecilikten çevirmenliğe ve yazarlığa uzanan geniş bir edebî kariyere sahip bir kültür insanı olan Özdek’in gazeteciliğe başladığı yıl 1959’dur. Özellikle Cengiz Aytmatov’un eserlerini Türkçeye kazandırarak çevirmen olarak tanınmış, bu eserlerle geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Ayrıca roman, öykü ve şiir gibi türlerde de önemli eserler vermiş, arı ve duru Türkçesiyle takdir toplamıştır. Hem telif hem de çeviri alanındaki çalışmalarıyla Türk edebiyatına ve kültürüne büyük katkılar sunmuş, 28 Ağustos 1995 tarihinde vefat etmiştir.

KENDİ MEZARINI KAZAN ADAM

Kalabalığın içinde yapayalnız kalmanın acısı bütün ağırlığıyla çökmüştü içine. Bunca insan arasında bir dert ortağı bulamamanın nasıl bir şey olduğunu kimse ondan iyi bilemezdi. Ama kimseyi kınamıyordu. “Ben, çağının dışında kalmış, gam yükünü tek başına yüklenmiş bir insan isem kim ve niçin benim derdimden pay alsın da şeğelinin ağırlığını arttırsın?” diyordu kendi kendine. Gerçi onu görme-ye, onunla konuşmaya gelenler çoktu. Ama bunların hepsi aynı konuda konuşuyor, onu o satış işine razı etmek için dil döküyorlardı. Çocukları, torunları da vardı ve onlar da aynı konuda baskılarını arttırıyorlardı.

Onu bir kişi anlardı, iyi anlardı. Derdini paylaşır, dayanma gücünü arttırırdı: Hayat yoldaşı, sevgili karısı Nuriye idi bu. Yazık ki sevgili Nuriye’si beş yıl önce rahmetlik olmuş, onu yalnızlıklar içinde bırakıp gitmişti... Köy yine o köy, ev yine o evdi. Ama insanlar değişmişti. Çok değişmişti! Sanki gurbet elde kalıvermişti Mehmet Aga.

“Ben neyim, niçin böyleyim?” diye düşünürdü ara sıra. Böyle günlerde, bilinmeyen bir zamandan beri belleğine yerleşmiş bir şiiri tekrarlardı: “Ben gurbette değilim, gurbet benim içimde...” Bunu yazan şair yaşıyorsa ve bir gün karşısına çıkıverirse, işte onun, o duygudaki bir kişinin kendisini anlayabileceğini de geçiriyordu aklından.

Yine de bir dostu, bir sırdaşı vardı. Ama bir insan değildi bu sırdaş. Hayvan da değildi. Bir ağaçtı! Tek başına ekip biçtiği, ürün devşirdiği küçük tarlasının ortasındaki meşe ağacı. Bu tarla ve bu ağaç onun her şeyiydi: Sırdaşı,

ŞAKİR'DEN AL HABERİ

Şaşırtıcı haberleri hep ondan duyar, kamuoyunu çok ilgilendiren bir olayın iç yüzünü önce ondan öğrenirdik. Güvenilir, inanılır bir kaynaktı o. Duyduğunu duyurmak, öğrendiğini bildirmek için her zaman sabırsız, her zaman telaşlıydı. Ama asla bir dedikoducu değildi. Verdiği haberin doğruluğundan emin değilse bunu da söyler, cümlesinin sonunda bir parantez açarak ve işaret parmağını gözlerimize doğru uzatıp sallayarak “İşin aslını araştırıyorum, öğreneceğim, o zamana kadar bunu benden duymamış olun,” der ve hemen kalkıp başka masaya geçerdi.

O kahvehane, Şakir'in deyimiyile İstanbul'un son kıraathanesi, oldukça büyüktü. Düz bir salonda ama orta yerine “Yukarı bölüm”, dip tarafına “Aşağı bölüm” derdik. Kapı ve ocak yakınındaki yerler de ayrı bölümlerdir. Bir gün, içimizden biri, orta bölümde oturanlara *Montanyarlar (Montagnards)* adını taktı. O günden sonra da öbür bölümlerde oturanlara “*Jakobenler*”, “*Jirondeller*”, “*Eta Jenero*” gibi adlar verdik. Gerçi bu adların çağrıştırdığı Fransız devriminin siyasal gruplarıyla o bölümlerde kümelenen gediklilerin nitelikleri arasında, hiç olmazsa başlangıçta, bir benzerlik yoktu. Şuradaki masalarda oturanlar daha çok şairler ve yazarlardı. Öbür masalarda tarihçiler, tarihî anekdotlar anlatmaktan ve dinlemekten hoşlananlar, daha ötelerdeki masalarda ise esnaf, partici gibi gedikliler toplanırdı. Her grubun dinleyicileri, övücüleri vardı. Her masada birkaç gazete, bazı gediklilerin ceplerinde veya çantalarında birer kitap ya da not defteri bulunurdu. Bazen

KIZIROĞLU MUSTAFA

O, artık kovalayan değil kaçan bir insandı. İnsan da değil, bir derebeyinin özel avlağında, avanesi ve yüz kadar cins köpeğiyle izi sürülen bir avdı. Bir tilki bir kurt ya da bir domuz... Yoo, o da değil! Öyle olsa, ilk yakalayan olmak için birbirleriyle yarışan, şamatalarıyla orman sakinlerinin yüreğini oynatan köpekler onu çoktan yakalar, parça parça ederlerdi. Sonra da acımasız efendilerinin “Aport!” emrine uyarak, her biri bir parçasını alır, atının üzerinde köpeklerine övünçle, kıvançla bakan, zafer kazanmış gibi bir çalım ve büyülenme ile duran derebeyinin önüne bırakırlardı... Kim bilir, derebeyine o gururu tattırmazdı belki. Kendini bir uçuruma atar, bir göle, bir ırmağa dalar, yok olup giderdi. Hatta, belki izini kaybettirir, derebeyini de avanesini de köpekleri de şaşkına çevirir, zafer sevincini yaşayan o olurdu. Çok uzak olmayan geçmişinde, tabancalı, tüfekli insan avcılarının çemberini yarmış, böyle takiplerden kurtulmuş ve o sevincin birden fazla yaşamıştı.

Ama şimdi onu kovalayanlar, o derebeyinden de onun azgın köpeklerinden de daha acımasız, daha inatçı idiler. Aylardan beri bırakmıyorlardı peşini. Okyanusların dibine de dalsa, bulutların üstüne de çiksa onlardan kurtulamayacağını anlamıştı. Zaten kaçamıyordu, yakalamışlardı onu. Ama öldürmüyor, kedinin fare ile oynaması gibi, pençelerinin böğrüne, beynine dokundurarak işkence ediyorlardı...

Onu kovalayan, kaçtığı her yere, yapışacağı her tutağa ondan önce ulaşan, düşünceleriydi: Aylardan beri

beynine saplanan, üvendire gibi her yanına batan kendi düşünceleri! Soru soru ama cevapsız, kaçınılmaz ama dayanılmaz acılar veren düşünceler. Herhâlde işkencenin böylesini hiçbir toplum, hiçbir çağda icat edememişti...

Yaşı kırkın üzerindeydi. Evlenmemiş, bir meslek edinmemişti. Güçlü, sağlıklı görünüyordu. “Meslek edinmemiş” sözü belki doğru değil, aslında, asi gençlere özgü bir işin uzmanıydı o. Artık gereği, geçerliliği kalmamış bir davanın kahraman savaşçısı, uzman militanı... Neyse... O yılları her konu için bir mazeret olarak göstermenin kendisini haklı çıkaracak bir tutamak olmadığını da anlamıştı artık.

O gün beynini mengene gibi sıkın soru-düşünce, o ünlü aktörü niçin bir yumrukta boylu boyunca yere sermiş olmasıydı. Örgütten dışlanmış olduğu için ona harçlık veren yoktu artık. Eskiden olduğu gibi tabanca-yumruk zoruyla, gözüne kestirdiği ve üçkâğıtçıdan farksız gördüğü esnaftan ya da iş adamından haraç da almıyordu. Geçimini çalışarak sağlamaya karar verdiği için kapı kapı iş aramış, sonunda, o “Artistler Kahvehanesi”nde, bir filmde kötü adam rolünü oynamayı kabul etmişti. Gerçekten kötü adam olmayacaktı, adı üstünde, bir rol idi işte. Filmin anlı şanlı yakışıklı jönünden bir iki posta dayak yiyecekti. Aslında yüzüne, karnına incek yumuşak yumruklar, sözde yönetmenin ustalığıyla balyoz gibi gösterilecekti. Başarılı olursa her filmde iş vereceğini, hatta onu ünlü bir aktör yapacağını da vadetmişti bu yönetmen.

Birinci dövüş sahnesi olağan, diyelim kolay geçti. Bıçkın jön, kendisine çevrilen boş tabancayı ani bir hareketle elinden kaptı, karnına iki yumruk indirdi ve o da rol gereği kıvrılıp kaldı olduğu yerde. Ama ikinci dövüş sahnesinde, kaşığına müthiş bir tekme, açık tuttuğu suratına gerçekten balyoz gibi bir yumruk yedi. Sonra o başoyuncu, sözde demir gibi koluyla onun elini büktü, poposuna iki tekme daha

indirdi, sunturlu bir küfür de savurdu... İşte bu küfür ve gerçek yumruklar, ona rol yaptıklarını bir anda unutturdu. Bir yay gibi fırladı düştüğü yerden. Karşısında “Bu iş bu kadar!” diye, avuçlarının içini temizler gibi bir hareketle sırtıp duran başoyuncuya, sol gösterip sağıyla öyle bir yumruk indirdi ki adam, boylu boyunca yere serildi, sessiz, kıpırtısız kalakaldı. Yönetmen ve yardımcıları “Ne yaptın koca sersem!” diye üzerine atıldıkları zaman, kayık küreği gibi kollarıyla onları iki yana iterek, şimşek şimşek gözlerini yönetmenin fal taşı gibi açılan gözlerine dikti. “Böyle küfretmek olmaz!” dedi sıkılan dişleri arasından. İki yandan kemerine dayadığı elleri tekrar sıkılmaya hazırdı. Yönetmen ağzını açamadı. Biraz geri çekilip cüzdanına el attı, bir ellilik çıkarıp ona uzattı ve “Senin rolün bitti!” diye, yardımcılarının hâlâ ayıltamadıkları başoyuncunun yanına gitti...

Adamlardan biri “Sedye! Doktor!” diye bağırdığı zaman anladı işin ciddiyetini. Saniyeler içinde, karşıt gruplarla yaptığı dövüşleri ve bir gencin gözüne başparmağını dibine kadar sokup onu sokur bıraktığını hatırladı. Adamın kımıldamadan yatışı, hafif bir çelme ile yıkılan futbolcunun hakeme düdük çaldırmak için bayılmış gibi yatışına benzemiyordu. Bu bir numara, bir rol değildi. Buldozer çarpmış bir direk gibi devrilirken başı sert zemine vurmuş olabilirdi!

“Yine olmadı,” dedi kendi kendine. “Bugüne kadar hep dövmek için, kırıp dökmek yakıp yıkmak için para almıştım. İlk kez dövülmek için para alacaktım ama olmadı işte. Ben dövülerek para kazanamam, bu kapı da kapandı.”

Yönetmen, kolonya ve ıslak mendille başoyuncuyu ayıltabildi ve ancak bundan sonra Kızıroğlu şapkasını alıp kapıya doğru yürüdü. Tam çıkmak üzere idi ki yönetmen ardından seslendi:

- Buraya bak Kızıroğlu, Artistler Kahvesi’ne de gitmeyeceksin artık, aramızda işin yok!